

שני ספרים - ומעשה

(עם יום-השנה הי"ד לפלישה לסוריה)

הכרכים בסדרה שנועדה לספק לקהל-הקוראים הכללי היסטוריה-צבאית קצרה, מבוססת על תעודות רש-מיות, של מלחמת-העולם השנייה, עד אשר תתפרסם ההיסטוריה-הרשמית. "חמשה מעללים" — הם חמשת מסעי-המלחמה "יוצאי-הדופן" שנערכו ע"י כוחות בריטיים ובני-בריתם השונים, בשנת 43-1941, בקצותיו השונים של מרחב-המזרח-התיכון (ביטוי הנקוט כאן במובנו כמרחב-אסטרטגי) — סוריה, עיראק, פרס, מדגסקר — ואיי הודו-אנדאוס. אין ספק כי הסדרה הבריטית הנ"ל כולה תורמת לא-מעט להביא על סיפוקו צורך חיוני, מתן תמונה מתקבלת-על-הדעת של מסעי-המלחמה שבשנות 1939-1945, "עד התפרסם ההיסטוריה הרשמית"; והלא ידוע כי היסטוריה-רשמית של מלחמה — חזקה עליה כי תדרשנה שנים ארוכות-ארוכות להיבירה, וזאת הן בשל הדרישות המחמירות כלפיה — לגבי הפירוט, מזה, והדיוק, מזה, — והן בשל סיבות ושיקולים מדיניים ואישיים, ציבוריים וצבאיים, אשר רק מרחק מה בזמן מאפשר להתגבר עליהם (כך, אחד הכרכים המסיימים בהיסטוריה-הרשמית הבריטית למלחמה בחזית-המערב ב"18-1914 — הופיע רק ב"1939). לסדרה "העמית" נודע גם יתרון אחר, נוסף על זה כי יכולה היא להתפרסם "רק" 12-8 שנים לאחר תום המלחמה, ויתרון זה מתבטא הן בקיצור היחסי של הספרים, והן באורח-הכתיבה, המסביר עובדות ותופעות הסברה ראשונית, בלשון השוה-לכל-גופש והמוכנת לחוגי-קוראים רחבים, ואין בכך כדי לבטל את ערכם של "דברי-ימים עממיים" אלה לגבי הקורא איש-הצבא; אדרבא, תיאורי-"מסגרת" תמציי-תיים אלה יקלו עליו לשבץ, למקומם הנכון, את המבצעים והקרבות שעליהם ירצה לעמוד גם באופן מפורט ו"מקצועי" יותר.

עד כאן — המעלות הכלליות שבסדרה זאת, ובסוגי-כתיבה זה בכללו, הבה ונסתכל עתה בפרשה "סוריה" שב, חמשת מעללים". והפעם — לא כלי-כך בבחינתה הצבאית-הכללית (אם כי ראויה זו כי נעמוד עליה בהודמנות אחרת במפורט) כאשר במספר קוים המציינים את אופן הצגתה ע"י בעל-הספר, כריסטופר באקלי — שאינו בגדר "אורח מקרי"

בימים אלה חגגו העם והמדינה, ברוב פאר ויקר, את שבע השנים לנקודת-השיא הנפשית והמדינית במלחמת-הקוממיות של ישראל — הקמת המדינה. יש לשער כי רק מיעוטם של החוגים זכר, ברגעים אלה של התרוממות-נפש מכאן והשבון-נפש מכאן, רגע מסוים אחר אשר שבע שנים נוספות מפרידות בינינו לבינו — ואשר אף הוא רגע של מעשה היה, אמנם, בתוקף המסיבות של אותם הימים (ויוד-גש; הרבה יותר בתוקף מסיבות מאשר כתוצאה ממידת-יכולת-נורוצונו אנו), היה המעשה מצומצם מאוד. אך היה בו, הן מבחינה סמלית והן מבחינת גרעיני-היכולת ומגמות-העשייה שבו, משום עדות לבאות.

המדובר הוא — בהשתתפות מתנדבים יהודיים ארץ-ישראליים בחדירת צבאות-הברית, ביוני 1941, אל תחומי הדרומי של שטח-המנדט הצרפתי של או, המהווה את מדינות סוריה והלבנון כיום.

זה לא כבר הופיעו שני ספרים אשר בשניהם — אחת הפרשות העיקריות המתוארות היא פרשת "הפלישה לסוריה" ב"1941, ספר אחד הוא בריטי, ותאחר — אבסטרלי, שניהם, כאמור, עוסקים גם בפרשות אחרות, נוסף על זו המעניינת אותנו ביותר. ולא זו בלבד, אלא שבדרך-הטבע אף בפרשה האמורה גופה עיקר תשומת-הלב מופנה לאו דוקא אל הבחינות אשר לנו ענין מיוחד בהן, אף על-פי כן כדאית ההתבוננות במה שנאמר — ובמה שלא נאמר — בשני הספרים לגבי אותו תחום-זמן-ומקום, ואותן בחינות, שיש בהם כדי לענייננו במיוחד, אכן, את אשר תובע בכ"א משני הספרים, ואשר הועלם, נוכל להעריך-נכונה רק במידה שנביא-בחשבון גם את אופים הכללי, ורקעם, של כל ספר וספר.

"חמשה מעללים" — הוא כרך נוסף (ששי במספר) בסדרה הבריטית המכונה "מלחמת-העולם השנייה, 1939-45, היסטוריה-צבאית לעם, מאת מחברים שונים", ולפי הגדרה הניתנת בפתח הספר, הוא "נכתב לפי הזמנת ממשלת הוד-מלכותה, כאחד

* "Five Ventures"

באותה סדרה, כי אם מחברים של שלושה משנת הכרכים שנתפרסמו בה עד כה.

כפי שהדבר טבעי. — ורצוי — לגבי ספר מסוג זה, מנסה המחבר לתת לקורא גם את ה"רקע" למסע המלחמה עצמו: את הזירה, הן הגיאוגרפית והן ההיסטורית-פוליטית, שבה נתחולל — ואת הסיבות והשיקולים אשר הביאו לידי התרחשותו, אכן, טיבו של התיאור-הפותח שבפרשת-סוריה בספרו של באקלי יש בו כדי לעורר מחשבות. העיקר כאן לא בשגיאות העובדתיות, בהן ייתקל המעיין בספר בתשומת-לב. ההיסטוריה-המדינית הקודמת של שטח המנדט הצרפתי בסוריה מופיעה כאן בראי עקום כלשהו. המשפט: "היחסים בין עמם של מחוזות אלה לבין המעצמה-המנדטורית לא היו טובים מעולם, והתנגשות ישירה אירעה ב-1930, כאשר במשך יומיים הפגיזה הארטילריה הצרפתית, בפקודת הגנרל סאראיל, את דמשק עיר-הקודש" — מכיל לפחות שלושה שגיאות או סילופי-עובדה; ביחס לזמן, למסיבות — ואף לגבי אופיה ה"מקודש" של דמשק כעיר (תואר, שהמחבר חלק לה כנראה בשל מסגד רבי-יחש, מסגד-בני-עומאי, המצוי בה). ועוד ציונים דמיוניים או מטעים. אך עיקר הפגם בתמונה הניתנת בספר בשטח זה הוא העדר הציון לקור היתוד האמתי ביחסים שבין הבריטים לצרפתים (ולא "צרפתי-וישי" בלבד) במרחב הסורי-הארצישרי אלי — החשד המתמיד של הצרפתים, מאז ימי השותפות פיסל-לורנס, כי בכונת הבריטים לחתור תחת מעמדם בסוריה, ויתכן — אף לנשלם (הנחה, שבתוך שרשרת המאורעות והמצבים שנראו כמאמתים אותה לא היו ימי אביב 1945 בסוריה ובלבנון אלא בגדר סיוע). יתכן ולא היה לנו ענין מיוחד בסימנים אלה למגמה פוליטית-מכוננת בכתיבת הספר או בעריכתו (כשם שאין ענין מיוחד, למשל, בכך כי המחבר מדבר על צידון הלבנונית כעל "עיר בת 50 אלף תושבים"...) אלמלא העובדה כי אין זה אלא אחד הגילויים למגמתיות שבתיאור-היסטורי זה, שהרי מגמתיות דומה ניכרת גם בכל הנוגע לציון חלקם של יהודים מזה, ושל ערבים מזה, באותו מאמץ-מלחמה אשר הביא לידי סילוק שליחיו או משרתיו של ה"ציר" מן המרחב המזרחי-תיכוני.

אכן, רב היה ההבדל, במעמד הרשמי והמדיני — וכן בהיקפם על-גבי-הניר — בין הגורמים היהודיים והערביים אשר נטלו חלק בחדירה לסוריה, או שהיו עשויים לקחת חלק בה. מתנדבים "אלמו"

גיים" — מכאן; חיל מאורגן ומוכר-רשמית, ולו גם של מדינה קטנה וואסאלית — מכאן. אך העלמת עובדות ומעשים, במקרה האחד, וניפוחם — במקרה השני, כפי שהדבר משתקף מתוך הספר, מעידים בכ"ז גם על מגמת הכותב.

ולפני הכל מן הראוי להעיר:

אין בספר זכר לנסיון הגועז לשחק את יכולת-ההתמודדות של הכוחות הצרפתיים בסוריה ע"י פגיעה בבתי-החוקק ומיכילי-הנפט הגדולים שליד גמל-טריפולי (נסיון, אשר את חלוא ערכו-שבכות ניתן אולי להבין רק באם נזכור כי הגדול ביותר של הצרפתים בכוחות-לוחמים התבטא במסע-סוריה בעצמתם בטנקים — יתרון, שנתערער רק כעבור שבועות, כשנתנו את אותותיהם תהליכי הבלאי והפחת של טנקים אלה בפעולות-קרב). אותו נסיון, ש-23 מטובי אנשי ה"הגנה" וגרעין "חיל-הים" שהוקם בתוכה לא חזרו ממנו — שמא לא הוזכר בספר משום ספינת-המשטרה הבריטית ("ארי-הים") בה יצאו למשימתם הפליגה כבר ב-18.5, והיה במעשה זה משום חריגה ממעמד ה"כוננות-המזוינת" כלפי השכן הצרפתי שבסוריה, בעל-הברית מאתמול — ואויב-למחצה כיום, במאי 1941? אך הרי מוזכר בספר כי באותם הימים עצמם כבר נשלחו כוחות-אוויר בריטיים נגד בסיסים צרפתיים ב"צפון סוריה ובמזרח, אשר שימשו תחנות-דרך ונקודות-משען לתנועתם של מטוסים גרמניים אל עיראק; ב-14.5 כבר הפציצו מטוסי חיל-האוויר המלכותי את שדה-התעופה ומיכילי-הדלק בתדמור (פלמירה) — והם התמידו, כמעט מדי-יום, בהתקפות כאלו על שדות-תעופה שידוע היה כי משמשים הם אכסניה למטוסי-ה"ציר". והרי הפגיעה בבסיס-הדלק שבטריפולי עשויה היתה לקעקע את התסוד למזימה המדינית-האסטרטגית הגרמנית אשר כבר החלה פורסת את כנפיה, דרך סוריה, אל עיראק. ההעזה והנחישות ששיקע ארגון-ההגנה, "צבאו הבלתי-מוכר של העם העברי", באותו נסיון, שסימו הטרגי עודנו אפוף ערפל של הבלתי-נודע; גודל הקרבן שנפל בחלקנו, הן במספר האבידות, כשלעצמו (והרי בכל אותו מסע-מלחמה לא נפלו בצבאות-הברית אלא כ-600 איש), והן במשקלן היחסי (לא לשוא אמר באותם ימים יצחק שדה: אבדן "הוד", הגדולה שבאניות-המלחמה הבריטיות, על כל צותה, היה לה, לבריטניה, אבידה קטנה יחסית בהרבה מאבדן גרעין פעולה זה של חיל-הים שלנו, ושל הכוח-הלוחם המתחנן של ה"הגנה" כללה, בשבילנו-אנו). לא זו בלבד שאלה אינם

מוצאים ביטוי כלשהו בספר, אלא שאף המעשה המעוז גופו אינו נזכר בו כלל.

ויציין: מה רב היה ערכה של המטרה אליה נתכון נסיון-טריפולי, — לאו דוקא מבחינתנו הסובי-קטיבית, כי אם בערכה-שבכוח במערכה המתקשרת על השטח הצרפתי-המנדטורי — על כך ניתן לעמוד דוקא מתוך משפט רבי-הבעה המצוי ב"חמשה מעללים" גופו:

— — — — —
"וכך — בעוד שהאויירודרומים ונמלי הצפון של סוריה עמדו נכונים לקבל-בברכה כל כוח שעשוי היה להופיע תחת סימן צלב-הקרוס — רוכזו הגייסות הצרפתיים בחלקה הדרומי של הארץ, על מנת לערוך קרב בבני-ארצם ובבעלי-בריתם"

מאתמול הבריטיים, משיחצה הגבול" ... והרי לשתק את אותם, האויירודרומים ונמלי הצפון של סוריה" ולסכל את אפשרות כניסת כוחות גרמניים דרכם — נועדה המהלומה-המקדמת אשר נתכונה לפגוע בבסיס-הדלק שליד נמל טריפולי.

לעומת זאת — ולעומת ההתעלמות מההשתתפות הבלתי-אמצעית של מתנדבים עבריים בעצם החדירה לסוריה — אין בעל-הספר מותר, כנראה, על כל הזדמנות להזכרת הופעותיו וחלקו של ה"לגיון-הערבי", משהוחלט על הפעלתו (כ-12 יום לאחר ראשית הפלישה) של יחידות-משנה אחדות מתוכו (4 מחלקות, כלשון הספר) בנסיון-פשיטה על תדמור.

* * *

לגבי הנשוא המענין אותנו במיוחד בפרשה זו ענין השתתפות יהודים מא"י בפלישה לסוריה, אין למצוא בספרו של פר. באקלי אלא את המלים הבאות: "הראשונים שנכנסו לתוך שטח-וישאי היו קבוצה בת ארבעים-ושנים אבסטרלים, אשר שעה לפני-הצות, בשבת, יצאו למסע על-פני-השטח, ללא שימוש בדרכים-סלולות. אותה קבוצה נצטווה למנוע בעד הריסת דרך-החוף בנקודה בה תחומה זו ע"י צלע-מצוק תלול, בסמוך לכפר אסקנדרון. בדיעבד, כוונו האבסטרלים לא אל המקום הנכון, ומשהגיעו — נמצאו מרחק ניכר מצפון לנקודה בה יוקשה הדרך. אך ההפתעה היתה שלמה, ולא שפר חלקם של אותם גייסות-וישי בהם נתקלו. כחמשים מהם נהרגו או נשבו; ושתי מכוניות-שריון, מספר כלי-רכב אחרים, מקלעים ותותחים-נגד-טנקיים אחדים, ושלו-שים-ואחד סוסים, נתפסו ע"י האבסטרלים ליד אסקנדרון ובסביבתה". ציון עובדתי הולם לכאורה (הגם שישנם בו מספר אי-דיוקים — אך דומה כי כזאת יקרה "אף במשפחות הטובות-ביותר" בשטח תיאורי מאורעות היסטוריים-צבאיים) — אלא שהענין כולו הועמד כאן על טהרת ה"אבסטרליות" ועשרת הארץ-ישראלים, כרבע מפטרול זה (וכמחצית המשתתפים בפעולותיו העיקריות הנ"ל) "בוללו" כאן בתוך 32 האבסטרלים שבמציאות, בלא שנודע כי באו אל קרבם. אכן, משנשוא תיאור זה עם המצוי בספר האחר, האבסטרלי — נצטרך לומר כי בזאת מתגלה ספרו של בריטי מה"ממלכה-המאוחדת", מי שהיה מעובדי "דיילי טלגרף" הלונדוני, כ"אבסטרלי-בהר" בה מן האבסטרלים עצמם.

אלא שלגבי פרטים חיוניים אחרים אין להכיר

FIVE VENTURES

BY
CHRISTOPHER BUCKLEY

THE SECOND WORLD WAR

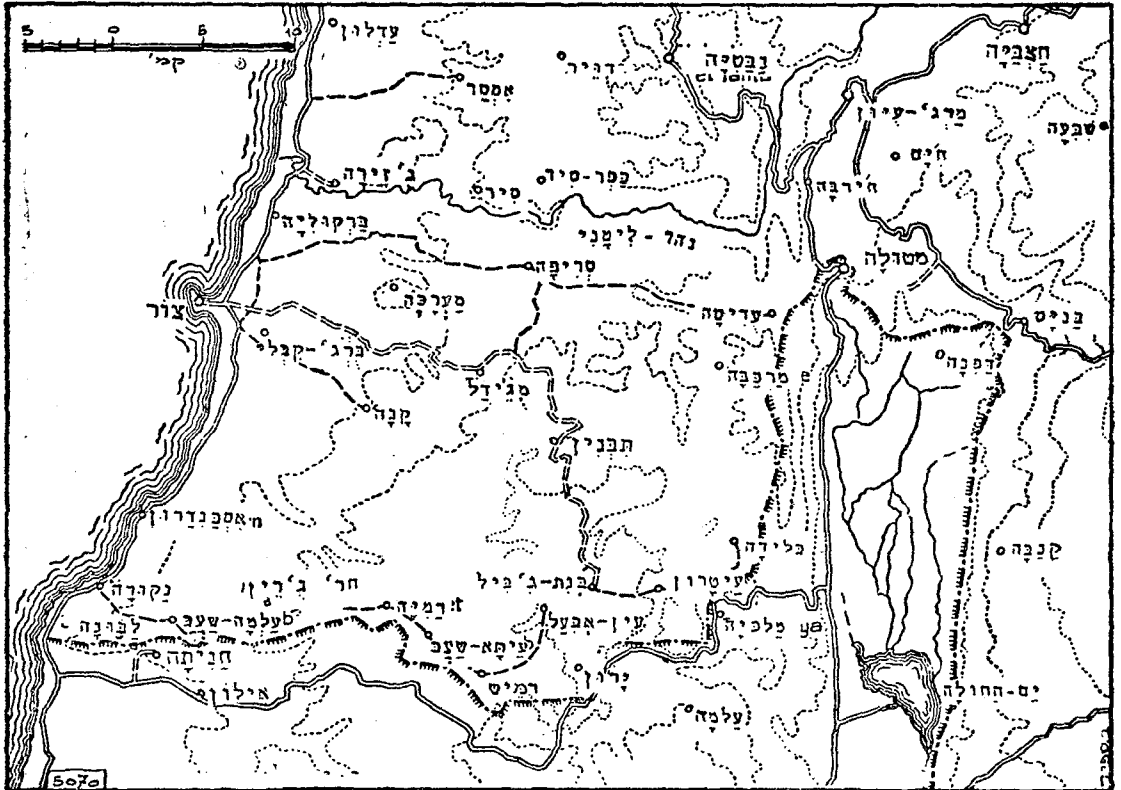
ONE OF A SERIES OF SHORT MILITARY HISTORIES BASED ON OFFICIAL DOCUMENTS WRITTEN FOR THE GENERAL READER

שערו של ספר — פתח לרווח

בחמשת מסעות-המלחמה המתוארים בספרו של כ. באקלי השתתפו מאות אלפי חיילים מצבאות-הברית; רבבות רבות של בני-בריטניה לחמו בהם; אך בשער הספר נקבעה דמות "לגיון" — ממתי-המספר אשר שותפו למבצעים קצרי-זמן ומוגבלי-היקף, האם בשל מראהו האכזזי בלבד?

הגזעו של הארבעים-ושנים, ניתן בספרו של כ. באקלי הציון שלהלן: —
 השטחה, אשר בשום מקום אין רוחבה עולה על שני קילומטרים בקירוב ויש בה מקומות בהם צלע־ הצוק הנו כה סמוך אל הדרך עד אשר ניתן לחסום את זו ע"י מעשה-הריסה מן הפשוטים ביותר. משמתרחקים מן הדרך, מוצא הגך את החבל התררי — שכולו מדרונות תלולים, מכוסים-עצים או זרועי-אבנים-גדולות, המשתפלים אלי גאיות עמוקים —

בו דוקא הבלטה-לטובה כזו של האבסטרלים: כך, למשל, בענין האחוזה-היחסי של האבידות במסע־ סוריה בהרוגים-ופצעים מזה, ובשג"ויים מזה: אצל הכוחות הבריטיים-והודיים — שכשני שלישי מאבי־ דותיהם — שבויים היו; ולעומתם, אצל האבסטר־ לים — שאצלם נעדר כמעט-לגמרי סוג האבידות־ כשבויים. בסיכום האבידות שבספרו של באקלי לא ניתן לכך כל ציון שהוא. למסגרת המבצעית, אשר הצריכה את המעלל

גדרת-החזית של הגייסות האבסטרליים בפלישה לסוריה, יוני 1941

קשה למעבר אפילו ברגל. הבריגדה האבסטרלית ה-21 (בפיקודו של בריג' ג. א. ס. סטיבנס), על הגייסות שסופחו אליה, אשר היותה את השדרה הראשית, נועדה לפלס לעצמה נתיב בדרך-החופית, ולנוע במלוא המהירות לעבר בירות. את הגישות אל דרך זו הוחלט לשפר ע"י הקמת חיבורים, בשלוש נקודות, בין הדרך הרוחבנית שבצד הארצי־ ישראלי לדרך המקבילה לה שמעבר־ההוא של הגבול. "ראשי־גשר" אלה היו מאפשרים את השימוש באותו

... הנתיב הראשי אל תוך הלבנון הוא, כמובן, דרך-החוף המוליכה במישרין אל בירות. החל מן הכף, נקובי-המנהרה, שבגבול — חולשות על דרך זו, כמעט למלוא אורכה, שלוחותיו של רכסי-הלבנון, גבעות אלו מתלילות ומתנשאות מן הרצועה החופית

(*) ציון: בחלקם — כסיום לעמידת-גבורה עקשנית של גודווחצי הודיים, על מפקדותיהם הבריטיות, בלי נשק מסייע ובהיותם מכותרים ומוקפים, במאזה שליד דמשק.

שביל העובר בהרים והמוליך, מהמזרח, אל העיר צור...“ (חמשה מעללים, עמ' 52-51).

אכן, כבר כאן, במשפט המגדיר מה הן הריסות-ההפרעה שהצרפתים עלולים היו לבצע, גונב לתיאור של ראשית מסע-המלחמה אי-דייוק מסלף (וניתן לשער — כי דוקא שלא-במתכוון), שנשתקף במידה-מסוימת גם בספר-האבסטרלי. מדובר כאן על החשש להריסת הדרך, במקום בו צלע-הצוק מתנשא זקופות מעלה, ועל-גולה מתלווה לכך ההערה האחרת, כי „האבסטרלים כוונו לא אל המקום הנכון, ומשהגיעו אליו—נמצאו מרחק ניכר מצפון לנקודה בה יוקשה הדרך...“ אכן, רק דבר אחד לא הוזכר כאן:—כי בהורח אות מטעם הצבא הבריטי, ובמשימות שהוטלו על פלוגות הסיירים, לא הוזכרה כלל „הדרך-שיזקשה“ (ויליד צלע-הצוק דוקא). שם דובר על גשרים, והם שסומנו במפות כיעדים, וגשרים — אלה אמנם היו במקומות אליהם הגיעו קבוצות האבסטרלים-האראצישראלים המעורבות; ואילו המקום בו ביצעו אח"כ הצרפתים את ההריסה — לא צוין כנראה כלל, מראש, כיעד לסיור ולבדיקה — ומהגם לפעולה-מונעת... יתכן מאוד כי דוקא בעובדה זו יש מן הלקה המאלף: יתכן ומעידה היא שאף לאחר החלטה עקרונית נכונה על מגמת הפעולות — עלולים דרגי-מטה נמוכים יותר, אשר קווי-המחשבה לא הובחרו להם הבהר-היטיב והם קיבלו רק הוראה כללית (דהיינו, „סת-מית“), להכשיל את הגשמת-המגמה ע"י גישה חסרת-הבחנה ושגרתית בתיתם את הנחיות-הביצוע. בדיעבד, סומן תחילה כיעד גם גשר הנמצא במקום בו מתרחבת קטעה בקעת-החוף, ומצויה (כפי שאמנם מעירים בספר האבסטרלי — ראה להלן — וכפי שצוין בשעתו בדו"חות הסיירים היהודיים) אף דרך-עוקפת בצד הגשר, כי ייהרס.

כזה הנו אופן-התיאור בספרו של כ. ב. — הן באשר להשתקות, והן באשר להפרשים בין המסופר לבין המציאות — לגבי החדירה בבקעת-החוף. בדומה לאלה נהג הספר גם בחדירות שבבקעת-עיון, בכיוון אל מרג'עיון (גידידה), מהבסיסים שבכפר-גלעדי, תל-חי ומתולה. גדולה מזו: על חדי-רות ופשיטות אלו אינו אומר מלה בכלל. אלא שהפעם יקצר המצע מלהשתרע, ועל אלה נחוץ יהיה ליחד את הדיבור בהודמנות אחרת. עד כאן — על המסופר בספר הבריטי.

* * *

השוואת שני הנסיונות לתאר את אשר אירע עם

ראשית החדירה לסוריה, וההתרשמות משני הספרים, לא תהיינה מדויקות כל-צרכן (ו„אובי-קטיביות“), באם לא נביא בחשבון את ההבדל-הבלתי-נמנע שביניהם, הנובע מצמצום אופים השונה.

„יון, ברתים וסוריה“ — הוא אחד הספרים בתיאור-הקיבוצי הגדול „אבסטרליה במלחמת 1939-45“, והנו הכרך השני של „סדרה א' — הצבא“ — שבאותו תיאור נרחב, הבנוי חמש סדרות („הצבא“, „ציי-המלחמה“, „חיל-האוויר“, „הסדרה האורחית“, „הסדרה-הרפואית“) ואשר נועד לכ"ל עשרים ושנים כך, שבכללותם יהיו את ההיסטוריה-הרשמית של השתתפות אבסטרליה במלחמת-העולם השנייה, עד כה הופיעו מאלה חמשה כרכים). הספר, עם כל רצון מחברו כי יהיה ניתן לקריאה גם ע"י מי שאינו איש-צבא ואינו נזקק ל„עולם-מונחים“ צבאי-מדי — ובדרך-כלל אמנם משיג הוא את רצונו זה — נכתב בפירוט רב בהרבה מזה של הספר „חמשה מעללים“ (כמאה עמוד מוקד דשים לפרשת-סוריה בספרו של באקלי, ומקצת יותר מחמאתים — בספרו של גבין לונג, האבסטרלי; ואף גודל העמודים — שונה). אך גם לאחר שמביאים בחשבון הבדלים אלה, ניכר, ואופייני, הדגש השונה. קו ההתעלמות מהגורם היהודי בארץ-ישראל ובמזרח-התיכון, והבלטת הגורם הערבי, ה„ידידותי“ לבריטניה — קו המתבלט מתוך הספר הבריטי, אינו חסר, כמוכן, קשר עם הופעתם הכללית, „אנטי-יהודית“, של מוסדות קובעי-מדיניות ומפקדות בריטיים בתקופה בה נתרצשו המאורעות המתוארים; הופעה אנטי-ציונית, אשר בגללה נטו תמיד להפריז בתיאורי יכולתם (ואף באמנותם, או ידידותם) של הערבים — ולמעט, או להשתיק, את גילויי היכולת היהודית. הדבר מוכר למדי, למשל, מתוך אופן הרצאת הדברים בספרו של ג. וילסון (8 שנים מעבר-לים, 1939-47); — ובשעתו — אף ב„אגרות-הדו"ח“ הרשמיות שלו) מתקופת היותו מפקד-ראשי בארץ-ישראל, ואח"כ — במזרח-התיכון כולו. הציון היחידי בספרו למאמץ-המלחמה של הישוב היהודי בארץ כרוך בתנועת גשק מוגנת מסוריה, ו„פשיטות יהודיות על מחסני-חימוש-בריטיים“ (ב' 1941!), ואילו הגדודים העבריים מוזכרים על-ידו רק לרגל יחס אי-הרצון בישוב להוצאת

(*) 2 — מתוך שבעה בסדרת „הצבא“; 1 — מתוך חמשה שיהיו ב„סדרה-האורחית“; 2 — מתוך ארבעה — ב„סדרה-הרפואית“.

הגדודה השני של ה"רגימנט הארצישראלי" (בראשית 1945) לתפקידי שמירת מתקנים בקירינאיקה, אכן, אף בספרו של וילסון כלול משפט, מסתורי כלשהו, אשר לו נגיעה ישירה בנושא בו אנו עוסקים כאן: "הכוחות התוקפים נועדו לחצות את הגבול (אל 10 סוריה) לאחר החשכה, ב-8 ביוני, במטרה ל- יצור ביונוקפת את מוצבי הגבול ולהשתלט על ויצרים מסוימים בטרם ניתן יהיה לפוצץ את מט- ענייה הריסה (שהוטמנו בהם), כשהתקדמות בדרך החוף נעזרת בארגון חתרני (1) אשר "סונן" לפני כן ורד הגבול; בעוד שבאותו זמן עצמו צריך היה ורד"ה "קומנדו" לעלות בחוף, בסמוך לשפך הנהר ליסני, ולהשתלט על גשר הכביש שבמרחק כשלושת רבעי קילומטר מן החוף... לעומת אנונימיות זו של ה"ארגון" המסתורי (אשר הוענק לו גם כינוי דו- משמעי במקצת...), יש להציג את הניפוח שנהגו ב"השתתפותו המהוללת" של הלגיון הערבי (אותו "ארבע מחלקות" שכבר הוזכרו כאן), ו"חברותו" לנשק לחילי הגברדיה המלכותי הבריטי". בזכות "חברות לנשק" זו נערך, במלאת שנה לגמר מלחמת העולם, טכס רב-רושם בטירה המלכותית וינדזור ב- בריטניה, וחצוצרות-כסף, שכתובת מתאימה חקוקה בהן, הוגשו. לנציגי ה"לגיון" במצעדה הנצחון שבלונדון, דון מטעם פרשי משמר-הראש של הוד-מלכותו. אין תימה, שהשתקה מסוג זה מהד-גיסא, וניפוח בלתי- מציאותי מאידך-גיסא, החלו לבסוף משפיעים, כמעין היפנוזה-עצמית, גם על כותבי ההערכות ומשמיעיהן עצמם, "פעולת-בומראנג" של תעמולה חד-צדדית; ויתכן כי מידה מסוימת מן הראיה הבלתי-מציאותית, אשר ציינה אח"כ חוגים לא-מבוטלים בהנהגה המדי- נית (ואף הצבאית) הבריטית בשנות-ההכרעה 48-1945, ניתן לוקפה על חשבון שכנוע-עצמי זה.

אך מה שעשוי לעניין ביותר את הקורא הישראלי כיום, היא העובדה שמסורת זו של 48-1940 ניכרת בכתיבת-הסטוריה בשנת 1954, בהוצאה בריטית רשמית. בהזמנתה המפורשת של ממשלת-בריטניה, נראה שטרם פסו — לפחות בחוגים מדיניים ופובלי- ציסטיים בעלי-מעמד ידועים — הרגלי העבר, ומגמותיו.

עם העיון בספרו של גבין לונג מתעורר לעומת- זה הרושם שלפחות במידה מסוימת היו חוגי-הצבא האבסטרליים חפשיים מאותו שבי-מושגים אשר יתכן

והטביע את חותמו בכתיבת הספר שהופיע בגושפנקה של הממלכה-המאוחדת.

הוא גלוי-לב הרבה יותר כאשר לרקע-היחסים הצרפתיים-הבריטיים ולמעמדם של נושאי-משרה ברי- טיים מסוימים ביחסים אלה; והוא שומר הרבה יותר על חושי-המידה בהערכת עצמתו ואפשרויותיו של "הלגיון-הערבי", אופייניים מבחינה זו לספר משפטים כגון: — "לתדהמתו של גלאב-פחה הנלהב, תוכננה הפלישה מבלי שהוקצה בה תפקיד ל"לגיון-הערבי" הקטן שלו בעבר-הירדן — שבעצמתו היה שוה בערך לרגימנט-פרשים בריטי". את צינורות ההשפעה הבריטית, ומכשיריה, מציין הספר, בהעירו על חלוקת- העבודה הפנימית, בדברים אלה: — "מאז פברואר 1941, לפי הוראות מלונדון, נמצא מר קארקבראיד, הנציג הבריטי בעבר-הירדן, במגע סודי עם הדרוזים שב"ג'בל", ואילו המיור גלאב, מה"לגיון-הערבי" — עם שבטי-הבדוים שבסוריה". ולהלן מצטט מדבריו של גלאב, עצמו, בהם נאמר בין השאר: — "ניתנה לנו הוראה לבוא במגע עם עמה של סוריה, מתוך כוונה לבידוד אפשרות של התנגדות לממשלה הגרמני- איטלויזישאית. כספים הועמדו לרשותנו לתכלית זו. הוסכם, כי קרקבראיד יטפל בדרוזים, ואילו אני — בשבטים הסוריים".

עד כמה מאמצים אלה להשפיע על "עמה של סוריה" העלו פרי — ניתן לראות מתוך המשפטים המאלפים הבאים, בסיכום פרשת-סוריה, בספרו של ג. לונג: — "מה היה יחס עם סוריה ולבנון כלפי הצבא הפולש, וכלפי המגני? רובם לא צידדו פעי- לזת לא בזכות זה ולא בזכות זה, כי אם המתנינו בסבלנות עד שתחלוף על פניהם המערכה, ונקטו בקו של ידידות כלפי כל צד מן הצדדים שהחזיק בעירם או בכפרם — קרה-התנהגות, שללא-ספק הו טבוע עמוק בעמה של ארץ אשר מאות-בשנים שימשה שדה-מערכה, בבתים אחדים נמצאו כלי- נשק, שיש לשער כי נוטשו בשדה-הקרוב, או הושארו ע"י גייסות צרפתיים במנוסתם; במשך מסע-המלחמה ניכרה תנועה מסוימת, הן דרך הקוים הבריטיים והן דרך הקוים הצרפתיים; מצויות היו הודעות על כי אורחים שימשו כצופים לארטילריה הצרפתית ועסקו בניתיק קווי-טלפון בריטיים, אולם חסרה עדות למע- שייחבלה של-ממש; אחדים מן התושבים ידידותיים היו מן השאר; מקצתם נראו עוינים; הג'נדרמריה גילתה כמעט תמיד נכונות לשיתוף-פעולה. ג' דנק, בעמדו בפני כס-המשפט ב-1945, טען כי במהלך מסע-המלחמה כולו לא אירעו שום מהומות נגד מש-

HER MAJESTY'S STATIONARY OFFICE (1) עצמת רגימנט פרשים ("מסויס") בריטי היתה כ-550 פרשים. — א.ג.

טרו, לא נותקו כל קווי-טלפון משלו, ולא ניזקו שום מסילות-ברזל של צבאו". אכן, המאלף במשפטים אלה — יתכן כי לא לגבי מסע-1941 בלבד מאלף הגו*.

מאידך גיסא, אף בעמדו על צד זה של התכונה לקראת החדירה לסוריה, אין ניכרת בספר האבי סטרלי נטיה מיוחדת להשתיק את חלקם של השור תפים היהודיים בה. המחבר עומד על סוגית מקורות אינפורמציה — ואופני-ראיה — שונים, שהיו עשויים להשפיע על גישת הפיקוד אל עצם ביצוע הפלישה. כך, דעותיו של גנ' קאטרו, נציג "צרפת החפשית", היו מתנגשות לעתים בידיעות המפקדה הבריטית או הערכותיה; ודהגול דרש לעלות מיד על דמשק, בכוחות שלא היו מספיקים לכך כל-עיקר, דבר ש- היה עלול להסתיים בשואה. בקשר לכך אומר בעל הספר:

— — — המפקדים של הכוח הפולש קיבלו הודעה כי קצינים דוברי צרפתית, וקצינים "צרפתיים-חפ- שיים", יסופחו אל עוצבותיהם, קצין לגדוד, והללו ית- קרבו אל מוצבים צרפתיים, כשהם נושאים דגל לבן ובלוית רמקול, ויפנו אל אנשי המוצבים בקריאה להיכנע ולהצטרף אל דה-גול. המפקדים האבסטר- ליים לא התרשמו הרבה מהצעות אלו, ונראה כי רובם לא התיחסו אליהן ברצינות יתרה. מדי יום ביומו היו הסוכנים הבריטיים שעל הגבול, בעיקרם יהודים, מביאים ידיעות על כך שהמוצבים מקבלים תגבורות. פקידים בריטיים, שחצו את הגבול בביקור

(*) ולפי עדויות מפוכחות עוד יותר — במידה שהיה ביטוי ליהסן של שכבות האוכלוסיה הערות יותר מבחינה מדינית ולאומית — היה היחס אל כניסת הכוחות הבריטיים שליבי בפירוש. — המער.

(**) המפקד של הבריגדה האבסטרלית ה-21, שהוגברה במספר יחידות מסייעות. — המער.

(***) כאן — שפע של בלבולים וסופוגרפיים שלובים זה-בזה: כיברת-הכביש שנהרסה לבסוף — עברה, לאמתו של דבר, ביו שתי הבלטות או ה"ראשים" (ראסי-אניקורה וראסי- אל-ביאדה), וקרוב-יותר במקצת אל השניה; והיא נמצאה לא מעבר לאיסכנדרון כי אם במקצת לפניו. אך המכשלה העיקרית טמונה כאן בצד אחר לגמרי של הענין: — גם הספר האבסטרלי, כזה שהופיע בבריטניה, נתפס לדי- בור על משימה של מניעת הריסת הכביש גופו, בחלקתו הלחוצה-ביותר (בין צלע-הצוק שמעליו לבין מצוק-שפת- הים שמלמטה) — בעוד שהמשימות האמתיות היו מניעת-פיצוץ של הגשרים, ניתוק קווי-טלפון וחסימת הכביש, במידת-האפשר, בפני תנועה צרפתית. מציון מוטעה של משימה מתחלף גם בספר זה לצמות אח"כ ניתור מסולף של המעטים — ושל התוצאות. — המער.

רי ידידות, ראו את הצרפתים בחרים מקומות נאר- תים להצבת התותחים ומתחפרים מסביב לאזור מרג'עיון; ימים מעטים לפני המועד שנועד לפתי- חת הפלישה, הופיעו גייסות צרפתיים חדשים במר- צבי הגבול, וכל "גילויי האחוה" חדלו*.

ניכר כאן, כי המחבר האבסטרלי לא היה קרוב ביותר אל עניני המפקדה המרכזית, ואת תמונת המתרחש היה קולט, בעיקרה, מתוך ידיעותיהם, מגיעהם ורשמייהם של הגייסות האבסטרליים שבי- שדה — מפקדים ביחידות וחילים — ומתוך התעו- דות שנמצאו במשרדיהן וארכיוניהן של יחידות אלו; על-כן לא הגיעה לידיעתו העובדה כי "הסוכנים הבריטיים בגבול, עיקרם יהודים" — אינם אלא חייליו ושליחיו של ארגון-לוחם מרכזי, אשר העמיד את יכולתו ואפשרויותיו לרשות הפיקוד הבריטי במזרח-התיכון (באמצעות מחלקה סודית מיוחדת של הבריטים) למילוי משימות-מלחמה נגד אויב משותף. מבחינה זאת יוצאת, איפוא, דמות ה"סוכ- נים" מקופחת ומסולפת משהו — כי רק מקצת מפעולותיהם ושירותיהם היו ידועים לסופר האבס- טרלי. אך, כאמור, שום מוזימט-טשטוש אינה מור- גשת בכתיבתו, ודבריו נאמרים, כנראה, בפשטותם ולתומם.

* * *

נראה עתה מה בפי הספר האבסטרלי לגבי המע- שה עצמו, זה שב"חמשה מעללים" דובר עליו בלשון "קבוצה בת 42 אבסטרליים אשר יצאו שעה לפני חצות במוצאי שבת". והרי התיאור, כלשונו:

"— הבעיה שעמדה בפני הבריג' סטיבנס** בגורת- החוף הפכה למורכבת בהרבה בשל סברה מתקבלת- על-הדעת כי המגינים יהרסו בפניו את הכבישים והגשרים, וביחוד את הדרך קילומטרים מספר צפונה מראש-הנקרה, במקום בו היא עברה לאורכו של צלע- צוקים תלול, ואת הגשר מעל לליטני, נהר המשתפך אל תוך הים כ-27—28 ק"מ מן הגבול. הוחלט להחדיר קבוצה קטנה של אנשי-רגלים וחיילי-הגנדסה, שיקדימו את הכוח העיקרי, על מנת למנוע בעד ההריסה של דרך-החוף מעבר לאיסכנדרון, על בלי- טת-היבשת התלולה של נקורה***; ; וכן להעלות עם שחר יום הפלישה גדודי-קומנדו בריטי, בפיקוד הקול' פאדא, בחוף שמעבר ההוא לליטני, על מנת להציל את הגשר העובר על פני הנהר".

נוף אופייני בדרום-לבנון

קבוצת רגלים אבסטרליים על רקע ההר והגיא

רך קו גבעות נישאות ומבותרות, אשר הכניסה האפשרית היחידה בה יכול להכנס לתוכן רכב-מנוע שימשה הדרך-החופית. אולם היו מצויות שם גם שתי דרכים "רוחבניות"*) — אחת מדרום לגביל ובמקביל לו, ואחת — מצפון; בסמוך למלכיה, יותר מ-30 ק"מ מן החוף, נתקרבו שתיים אלו כדי מרחק של כ-1000 — 900 מטר זו מזו. אילו ניתן היה לגשור על פני פער זה, כי אז אפשר היה להגיע עד אל צור, שנמצאה מצפון לגבעות, בדרך בינת-גיביל ותיבנין.

רצועה זו של אדמת פרא-למחצה, היא אשר שימשה מרחב הפעולות-המוקדמות של הסיירים ה-ארצישראליים — ועל פניה יצאו אל המעשה שלהם בליל ערב-הפלישה.

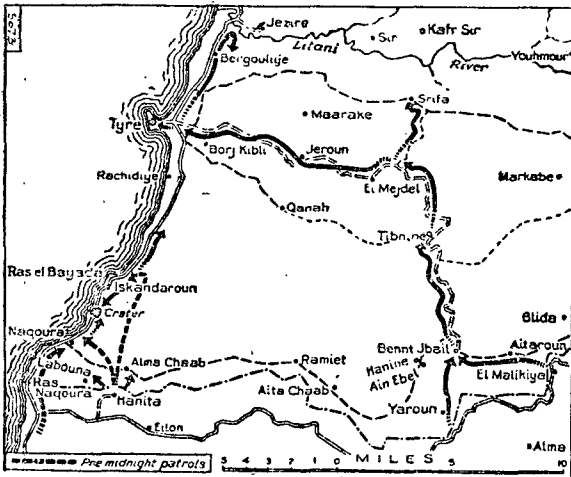
"בשעה 9.30 באותו לילה (דהיינו, 21.30 ב-7/6/41), 4½ שעות לפני שעת האפס, חצו את הגבול הגייסות הראשונים. היו אלו שתי חברות קטנות של אנשים, נועלי-מנעלי-גומי, מן הגדוד ה-2/14 ומפלו-

להבנת המצב בכללו — ולהבהרת טעמם ותכ-ליתם של הצעדים-הפותרים שנקטו בהם הפולשים (ובזכותם נתאפשרה אח"כ גם אותה תנועה-עוקפת אשר הביאתם, על אף מכשולים רציניים שנתקלו בהם בסמוך-יחסית לגבול, כבר ביום הראשון לפלי-שה לידי התקדמות מאוד ניכרת, עד לצור עצמה) מן הענין להביא כאן תיאור קצר של מצב-הדברים מזרחה מבקעת-החוף. גורה זו שימשה נקודת-מוצא גם לאלה שהגיעו לעבר סביבת איסכנדרון, הנזכרת-לעיל, וגם לאותן פלגות אשר ניסו בו-בזמן לצאת אל הדרך-העוקפת שהוכרנה, דרך בנת-גיביל — צור, ואשר גם אתן הלכו סיירים-מורי-דרך ארצישראליים.

"מן היום, ליד ראס-אני-נקורה, ולעבר המזרח — עד לתחום המזרחי של הגורה, בת 40 ק"מ בקירוב, שנקבעה לבריגדה של סטיבנס — נתמשך הגבול לאו-

(*) דהיינו — העוברות לרחב הגורה.

פשיטת איסכנדרון בעיני הספר האבסטרלי

(הקיום השבורים — הפטרולים שיצאו בטרם יחצו;
החיצים הצרופים — תנועת כוחות הפלישה).

להם כי שם נמצאים מטעני הפיצוץ. קיפין השאר
במקום את לנס-קורפורל (טוראי-ראשון) וורדלי
ושלושה חיילים (וכן ארץ-ישראלי אחד — א. ג.)
על מנת שיעצרו בעד כל כלי-רכב שיבואו מצפון,
והוליך את שאר הקבוצה דרומה. בהתגנב ובחשיכה
בדקו הם את הגשרים ומעברי-המים השונים שב-
דרכם, ונתברר להם כי הללו לא מוקשו (פרט אופ-
ייני, שלא צוין כאן הוא, כי קציני-הנדסה האבסטרלי
הבודק הזדקק לתאורת פנס — דבר שהפתיע את
הארצישראלים שהיו רגילים במשמעת-חשיכה מח-
מירה — א. ג.). ליד אחד מאלה הושאר אלאן, ואתו
שלושה חיילים, על מנת לחסום את הדרך — בעוד
שקיפין המשיך עם השאר בדרכו, כדי לחפש דרומה
יותר... את מקום המיקוש בכביש. בערך בשעה
5 בבוקר, שעה שנמצאו מצפון לאיסכנדרון, גורו
מוצב-בצור הבנוי-אבן, האבסטרלים זנקו בחתף על
המוצב ולכדוהו; והם עסקו באיסוף השבויים שעה
שאלאן, אשר שמע את קול היריות, הגיע עם אנשיו.
נראים הדברים כי לפחות אחד משני התיאורים
המצויים — היהודי, מזה, והאבסטרלי, מזה — לאותו
מעשה הגו תיאור סוביקטיבי למדי; אלא שחתיאור
היהודי נסמך הרבה יותר על ציוני-עובדות, פרטים
ומעשים. על אף הערות-הלואי הליריות והאירוניות
שבו — אפשר לראותו כיסוד מוצק לתמונה של מה
שנרחש בפועל. להלן — קטע מקביל מתיאורו של
סא"ל ז. מרט (שלהלן מכונה "זכרונות", אך נמסר
וגרשם בסמוך לזמן המעשה, שניתן כלשונו, פרט
להשמטות לשם-קיצור).

גת-השדה ה-2/6*, שאחת מהן צריכה היתה לנתק
את קריה-טלפון המוליך מראס-אני-נקורה אל המוצב
שבאותה נקודה בכביש, בסמוך לאיסכנדרון, בה
הטמינו הצרפתים מטעני-הריסה, בעוד שהאחרת
מתגברת על השומרים שבאותה נקודה ומסלקת את
מטעני הפיצוץ. מורי-דרך אבסטרליים וארצישר-
אליים הוליכו את אנשי החבורות האלו אל מושבה-
חקלאית יהודית בחניתה, בה האכילום לשובע בחדר-
האוכל המשותף של המושבה — ומשם חצו את
גבול-האויב, במקום שלא-גשומר, והמשיכו על-פני
הגבעות מכוסות-הקוצים. היה מעונן, וחשוך-למדי.
חבורה אחת, בפיקוד הקפ' גאולינג, פנתה הצדה
כשפניה אל כביש-החוף בנקודה הקרובה מאוד אל
ראש-הנקרה, מצפון ל...; השאר (הלויטנטים קי-
פין, אלאן וקארדי ועוד 15 איש, כולל שלושה
מורי-דרך יהודיים וערבי אחד...) המשיכו בדרכם
עד אשר, בסמוך לשעה 0330, לאחר עברם כ-25 —
24 ק"מ, הגיעו אל כביש-החוף מעט-קט צפונה ל-
אותה נקודה, בקרבת ראס-אלי-ביאדה, אשר נאמר

גודו הרגלים, ולפוגת-השדה של חיל-ההנדסה — אבס-
טרליים. המעיין בהשתתפות אבסטרליה במלחמת-העולם
השניה בכלל, אל-גא יופתע מן העובדה המשונה כי
מספרי כל היחידות האבסטרליות פותחים ב...2/1. מקור
תופעה זו — בהחשבת המסורת-הלוחמת של יחידות
אבסטרליות ובגאווה עליה, אף כי יחידות המתנדבים שלהמו
במלחמת העולם הראשונה פוזרו עם סיומה, הרי זכרם
נשאר חי בהכרתם הלאומית של בני-אבסטרליה. במלחמת
העולם השניה שוב הוקם, החיל-הקיסרותי-האבסטרלי,
לפעולות מעבר-למים, המורכב כולו מתנדבים-במיוחד
(זהבדיל ממתנדבי ה"מיליציה" התקינה, המשרתת באבס-
טרליה גופה) — אלא שחיל זה, בכללו, כונה עתה "החיל-
הקיסרותי-האבסטרלי השני", ואילו כל יחידה ויחידה
בו קיבלה, בצמוד למספר הסידורי שלה, גם את מורשת-
המסורת וההצטיינות-בקר, שקשרה אותה אל היחידה
ה"מקורית" נושאת-אותו-מספר, מימי 1914-18 (קביעה
זו של קשרי-מסורת שמה אף על הויקה למחזי-החיתח
"ילות של אותה יחידה), ובכדי להבחין בכל זאת בין
ה"אם-לבת" — ניתנה לכל מספר-יחידה הקידומת 2/1.
נראה כי מן העם "הצעיר בעמים" הזה, קצרה-היסטוריה
והמסורת — ניתן בכ"ו ללמוד משהו בענין הערכת
המסורת...

לאתו של דבר — צפונית מזה בהרבה; המקום שצפר
נית לו צריכה היתה החבורה לצאת (ואף יצאה) אל
כביש-החוף — היה לא הכפ' ראס-אני-נקורה, כי אם הכפר
ותחת-הגבול נקורה.
למעשה — עשרה אבסטרליים וששה ארץ-ישראליים,
בהם ערבי אחד, כמורה-דרך, פרטים, עסיסיים למדי, על
אותו ערבי מצויים בזכרונותיו של סא"ל ז. מרט על
השתתפותו בחזירה היא.
כל ענין קבוצת אלאן, והצטרפותה — אינו מבורר דיו,
עכ"פ, באם נפרדה — הרי הקדימה להצטרף מכפי
שתואר בספר — א. ג.

160

165 35°10'

170

סקרא:

- נבול א"י-לבנון - וואדי
- כניש ראשי 100 א'
- 1000 כ'
- דרך זפר
- ססעין
- סכיל
- ססע הרירה הכבורה
- הפליטה
- 100 נטר וואדי עין-סספה
- 200 נטר וואדי כיאדה
- 300 נטר וואדי ע'ראב
- קום-התפצלות לטתי חבורה
- קום-המתנה
- אזור הקרב ליר אסכנדרון
- קום פנוץ-הכניש ע"י הצרפתים

מוצב-המכס הלבנוני

מוצב המכס הא"י

ראש-הנקרה

קרבנינה

סדה-תעופה

מצובה

קלמור-אש-טעה

תל-סוד

אל-באה

מסורה

ת' צמח

33° 10'

33° 10'

285

285

280

280

33° 05'

33° 05'

275

275

160

165 35°10'

170

החדירה הפותחת

... עברנו בערך 2 ק"מ ופתאום, במרחק 300-400 מטרים לפנינו, ראינו משמאל לכביש פרדס, בוסתן ערבי ומימין לכביש (בין הכביש ובין הים) רצועת חול ברוחב של איזה 15-20 מטר. קרוב יותר לכביש, מעברו הימני גם כן, עמד בנין, מעין מבצר קטן, לאורך הכביש היתה גדראבן גבוהה של 1½ מטר בערך. היות ויש פרדס, וישנה סביבו גדר אבנים, הערכתי שזה יכול להיות מקום נוח למארב. קפצנו מעבר לגדר הבוסתן הערבי — אני, ואחרי קצפו עוד שני בחורים שלנו, ומשהי' המשך ללכת לאורך הכביש דרומה עם האחורים. בגדר-האבנים — בדיוק מול הבית — היה שער. כאשר התקרבו אני ושני הבחורים שהיו אתי בתוך הפרדס, והאחרים לאורך הכביש, עד השער הזה — נתקלנו בחייל צרפתי... הוא התחיל לברוח. נתנו אחרינו מספר יריות; כאשר שמעו משה והאבטטלים — הם בדיוק אותה שעה הגיעו לשער — גם הם נכנסו לתוך הפרדס.

בדיוק באותו זמן יצא מתוך הבית שהוכרתנו — שהוא היה בן שני חודים ומרפסת גדולה, עד הכביש — איזה צרפתי גנומנם, האהיל על עיניו והסתכל, מה קרה שם, ואחרינו יצאו עוד צרפתים מספר, חלק מהם עם נשק בידי. הם היו כעשרה במספר, וכבר גלגלו מכונית-יריה והוציאוה למרפסת. היה ביניהם גם קצין, ומכונית-יריה פתאום התחילה לנבוח עלינו. נסתתרנו מאחורי גדר-האבנים, משמאל לשער, ומכאן התחלנו לירות.

החיילים הצרפתיים נכנסו לתוך הבנין ופתחו באש מהתלונות והדלתות. ביניהם קצין צרפתי, והוא ארגן את ההגנה כראוי והם ירו יפה. וגם המכונה שלהם עבדה מהמרפסת כמקודם. או התחילה פרשת הרימונים. אבטטלי אחד הוציא את הרימון, נשק לו, וזרק אותו אל-על — והלה עף לאן שעה, לשמים, ולא פגע. ובינתיים מהמרפסת והתלונות המשיכו לירות עלינו. אז לקח מ. רימון שלנו (יותר מוכר ויותר נעים), וזרק למרפסת, ומכונית-יריה שותקה. היה זה ענין של 25-23 מטרים מרחק מאתנו. מששותקה המכונה, נעלמו כל הצרפתים בתוך הבנין ופתחו יחד עם הקודמים באש מהבית אש מרוכזת כזו — כל הזמן ניתכת על ראש הגדר, ואז אמר משה לקצין: אתה תפתח באש, עם כל הקבוצה, ואנחנו נרוץ, נעבור את הכביש ונזרוק להם רימון לתוך הבית. והלו אומר: "זה רעיון טוב!". אחר כך הוא פנה לאנשיו ואמר להם: אתם תירו, והיהודים ירוצו להתקיף את הבית ברימונים, ואכן, הם התחילו לירות ואנחנו עברנו בקפיצה אל המרפסת ותפסנו מחסה מתחתה. האבטטלים פתחו באש יפה והצרפתים קצת השתתקו, ואז זרק משה רימון פנימה, לתוך הבית, דרך הדלת של אחד החדרים, ותיכף עם ההתפוצצות פרצנו לתוך הבית, עם זוג אקדחים, וכבשנו את הבית הזה.

כאשר נכנסנו מצאנו תמונה זאת: על הרצפה שכבו קצין צרפתי ועוד חייל. על יד הקצין היה מונח רובה, שהוא כבר לא פעל ממנו. בהכנסנו לחדר השני עמדו נגדנו שני אנשים. ירינו עליהם והם נהרגו. נכנסנו לחדר ומצאנו שם תמונה: 7-8 צרפתים יושבים על הארץ ואוטמים אוניהם; אחד מהם התעלף ואחד התמטט. אף פעם לא היה לי נסיון כזה, אבל אני מתאר לי שכאשר פצצה מתפוצצת בתוך החדר — הרי שזה דבר לא כל כך נעים...

ועתה המשך הסיפור בספרו של ג. לונג: —

עתה התחיל קרב ארוך וחמור, אשר משך אליו קבוצה אחר קבוצה של תגבורות צרפתיות. חבורה מאנשי קיפין תקפה מקצת גייסות צרפתיים שנמצאו בבוסתן עצי-פרי סמוך, מקום בו שותק מקלע ע"י טוראי הנדרסון, אשר התקיפו ברימונים; וכן נלכדה שם מרגמה, שנים ממורי-הדרך היהודים נפצעו. אנשיו של קיפין, שעדיין נתונים היו לאש הבאה מן הבוסתן, הציבו את המרגמה ומקלע-ה"הוצ'קיס", שלכדוהו מן הצרפתים, על גגו של בנין-המוצב; ועד מהרה היו נתונים בחילופי-אש ערים והרי אותם קטעים, כלשונם: —

גם כאן סדר האירועים, וטיב המעשים, שבתיאורו של ג. ל. שונים במקצת מכפי שקרו במציאות. אם נשוה גם ענין זה לקטעים המתאימים מתיאורו של ז. מרט ניוכה כי לכידת הנשק-המסייע, והצבתו לפעולה, קדמו לענין הפציעה, על תוצאותיה, שבא מאוחר יותר.

...אנחנו, וגם האבטטלים, הבנו שאין לסמוך על הפלישה, ולפי יומתו של משה החלטנו להתבצר תוך הבית הזה. לקחנו את המכונה הכבדה והעלינו אותה על הגג. בכלל, כל הפעולות שנעשו: — כיבוש הבית, ההתבצרות בתוכו, וכו' — כל זה נעשה לפי יומתו ולפי הבנתו של משה. משה אמר שצריך להעלות את המכונה למעלה — אזי בא אבטטלי ששני מטר גובהו, הצטרפתי גם אני, ודחפנו אותה למעלה והתחלנו לזרוק אל הגג ולהגיש לשם נשק ותחמושת.

בינתיים הופיע צרפתי אחד, שנכנע אף הוא, וטיפר שבבוסתן ישנה מרגמה. לא התעצלנו, רצנו לשם

(*) מ. דיין.

(**) תיאור זה — נראה כי מפריו הוא הן במידת ארגונה של התנועה הצרפתית בכביש ("שדרה"), והן באשר לתכליתה, המבצעית-כניכול ("להקביל פני פולש"), בעוד שהיתה זו, כנראה, תנועת רכב ואנשים בנסיעות שגרתיות שונות. וכמוכן ששום רכב צרפתי לא יכול היה להתקרב אל המוצב-הכבוש מצפון לפני שנקראה ובאה לשם קבוצתו של וורדלי, ששמרה על הגשר בצפון — כפי שמתברר גם להלן.

ומצאנו את המרגמה הזאת עם מחסן עצום של תחמושת. בתוך האדמה היתה חפירה עמוקה וארוכה והיא מלאה וגדושה תחמושת. הכלי עצמו היה מכון ומחוזק באופן כזה, שלו היו יורים ממנו, היה פוגע באיזור אחד מסוים של הכביש. העברנו גם אותו לגג, ואליו גם כמות מתאימה של תחמושת. לא אני ולא יהודים אחרים לא ידענו איך להשתמש במרגמה. אולם בינתיים הופיע קצין אבסטרלי אחד ואמר שעבר קורס, והוא התחיל לסלסל במרגמה. ובאמת, הוא הרכיב אותה והתחיל לורוק לתוכה פגזים. היה לוקח פגז ויורה, והקיס רעש עצום. הוא ירה בלי הפסק ולכל העברים, בלי כל כוונה. הוא צהל ורקד סביב המרגמה. הצהלה והשמחה והרעש היו רבים, אך ללא כל תועלת ממשית. משה עבד במכונה שלנו וכיסה בשקט באש את ראש הגבעה, אשר היו עליה הצרפתים.

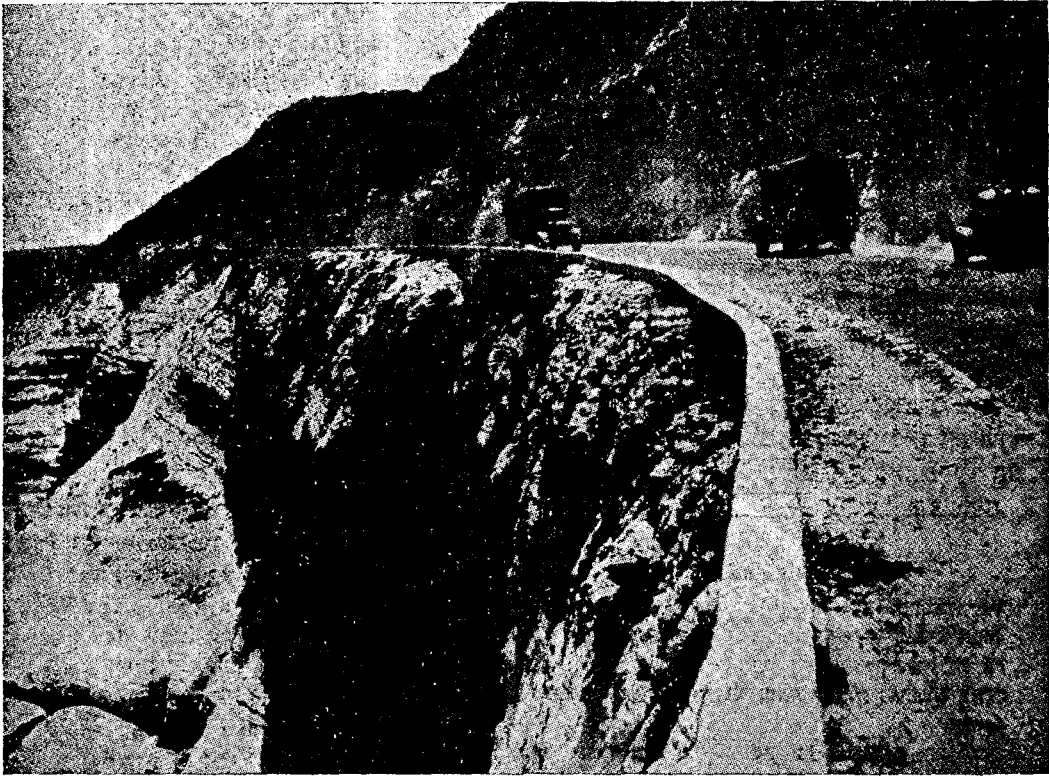
מלכתחילה לא היו היריות של הצרפתים מסודרות. אבל אח"כ הם התחילו לירות אש רצינית ומכוונת, ואלה אשר נמצאו על הגג של הבנין — לגבריו לא נוח היה להם, כי המעקה היה קטן וגמון, בסך הכל איזה 30 ט"מ. וההיילים הצרפתיים שעל הגבעה ירו בלי הרף, וידו יפה..."

ונוסעיו חזרו ברגל, מתהפכים היטב מפני היריות מן הגבעות) נפצעו שנים מהמתנדבים; אחד (מ. ד.) — פצע חמור, והאחר — פצע קל.

רק כעבור שעה אולי (בינתיים נעשה ע"י ה. מרט, בהשתתפות אבסטרלי אחד, נסיון להגיע, על אופנוע צרפתי, אל הבורתו של קפי גאולינג — אלא שהאופנוע נפגע בדרך באשם הנמצאת של הצרפתים,

... אותה שעה עמד משה על הגג עם המכונה, ועוד בחור מחניטה (דן רם) עם התומפסון. קרה מעצור בתומפסון של חניתה. הבחור הגיח את התומפסון, שכב על הגג וירה מהרובה. אש כל אלה שהיו על גג הבנין שלנו היתה מכוונת לגבעה שהיו עליה הצרפתים.

בין יתר השלל שמצאנו אצל הצרפתים היתה גם משקפת צרפתית של הקצין ההרוג, ומשה החליט שהגיע הזמן להסתכל ולבדוק מאין באה האש. הוא נטל את המשקפת והסתכל בעזרתה על הסביבה. וכנראה הוא לא נזהר במידה מספיקה, וקלע צרפתי פגע בחלק השמאלי של המשקפת, ריסק את המשקפת, וריסיסים של זכוכית

קטע כביש החוף ראש הנקרה—בירות
בתצלום נראים התאים הטופוגרפיים אשר כה הקלו
על ביצוע ההריסה.

והנה פרטים ל"רקע" של הלוטננטים האבסטרליים:
 קיפין (הוא ואלאן — מגדוד הרגלים 2/14) — פועל בלתי-מקצועי או חק-לאי שכיר, מעידת ריצ'מונד, שבויקטוריה. היה אז בן 32, זכה אח"כ ב"צלב-הצבאי" והגיע לדרגת קפיטן. אלאן — נגר מפרברי הדרום של מלבורן שבויקטוריה. היה אז בשנתו ה-27, הגיע לדרגת מיוור. הקצין השלישי (מפלוגת-השדה 2/6 של חיל-ההנדסה), קאודרי, בן עיירה בדרום ויילס-החדשה, היה בן 21, מודד לפי מקצועו. פקד ב-46 — 1944 על פלוגת-שדה והגיע לדרגת מיוור. פרטים אלה עשויים אולי להסביר את

הרושם אשר התרשמו המתנדבים הארצי-שלא-ליים מן היחסים שבין הקצינים האבסטרליים לחייליהם (יחסים, שנראו בעיניהם משונים-משהו). כי הרי הרקע החברתי של אלה ואלה לא היה שונה כמעט. גם זאת יש לזכור: יחידות הדיביזיה האבסטרלית השביעית טרם ראו אש, היתה זו טבילת-האש שלהן. בממשך מסע-המלחמה גילו אומץ והתמדה רבים, וודאי גם גדלה אז סמכותם של קצינים, במידה שהולכחו את עצמם כמפקדים בעלי יכולת בקרב — הגם שצביונו היסודי של הצבא האבסטרלי, אשר מתמיד ציין אותו אופים העצמאי-עד-מאוד של חייליו, ודאי לא נשתנה גם אז.

ושל מתכת נכנסו בחלקם לעין והוציאו את כל העין ונתקעו ביד וריסקו את השרירים ואת האצבעות בחיק הפנימי שלהם. כך או אחרת, הפצע בעין הוא פצע רציני. הוא נפל על הגב, ואיזה פרדוכס משונה — נפל על הדגל הצרפתי ושכב עליו. היות ולבחור היהודי שהיה אתו על הגג היה יודע שמשא הוא חבר שלי, הוא צעק לי "משה נפגע". ראיתי שהוא נפגע באופן רציני. שאלתי אותו: "מה, משה, אתה אומר?" — והוא אדם כזה שאפשר לשאול אותו שאלה כזאת כאשר הוא נפגע. והוא אמר לי: "איבדתי את העין, אבל אם אניע מחר לבית-החולים — אז אני אשאר בחיים". כעת לך ותגיע לבית החולים, כאשר פה יורים הצרפתים והמלישה היא לא מלישה, וכלי רכב אין...

שמנו לו תחבושת מהתחבושות האינדיבידואליות על הפנים, על העין ועל היה. אי אפשר היה להוריד אותו מעל הגג, כי לצרפתים לא היה ענין לתת לנו לעשות את זה. הם ירו אש תזקה מאוד. אנו רק העברנו אותו למחסה פחות או יותר טוב על אותו הגג עצמו, ואני ירדתי מהגג. ומכונת היריה — הבחור מחזינה ניגש אליה (במקום מ...).

ושוב — מדברי גבין לונג:

... לאחר זאת הופיעו שתי מכוניות שריון. יריה מהמרגמה הלכודה עצרה את מכונית-השריון שנעה בראש; הנהג נהרג וצוותי שתי המכוניות נכנעו.

ז. מרט (שבא אליה ברכיבה מן המוצב הלכוד, על מגת להביאה לשם) ויצאה לדרך. הן נתעכבו בדרך, ליד אופנועים עזובים שבכביש, והגיעו אל קרבת המוצב בעקבות הקבוצה הנ"ל. ולהלן — עוד קטע מדברי ז. מרט:

"אותו זמן הספיק לנו לסדר את הברדג'ן כלפי הכביש, בכיוון צפון. שני האבטומובילים נסעו אחד אחרי השני. כשהיו במרחק של 300 מטר בערך, כל מה שהיה ברשותנו ושיכול לירות — ירה; והקצין שפעל על יד המרגמה התחיל להמטיר אש והוא כיסה, אני חושב, את כל סוריה באש. אבל אף אחד מהפגזים לא פגע יותר קרוב מאשר כ-300 מטרים מאבטומובילים האלה. אותם צרפתים ודאי חשבו שכאן מי יודע מי יורה עליהם... הברדג'ן עשה את שלו; הנהג תיכף נפגע, והאוטו נעצר, והצרפתים התחילו לקפוץ מהאבטומובילים, אף כי הרכב מהצרפתים שהיו בחוכם ברחו..."

פורי מלחמת-הקוממיות אפשר להתקל ב"פגיעת מר-גמה אשר חיסלה משורין".

"לאחר זאת הגיעו 12 פרשים, ולאחר שנפתחה עליהם אש — נתפזרו אל תוך הגבעות".

יכולתו של אותו רגם-חובב מופיעה כאן באור אחר במקצת. יצוין, דרך אגב, כי גם בקראנו בסי-

שהיה עם קבוצתו של וורדלי — א. ג.

מראה ה"הריסה הרבתי" בכביש החוף, מדרום לאסכדרון
שעה שהגיע למקום הבריגי סטיבנס

לאמתו של דבר, לבוא לפני שורות אלו, שהוקדש לקריאת "קבוצת וורדלי" מן הגשר שבצפון אל המוצב הכבוש. למען רציפות התיאור על הקרב שם — ינתן הקטע רק עתה; וזו לשונו: —

... "היה זה סמוך לשעה 0700, כאשר התפוצצו רמה נשמעה מדרום, מהמשך הכביש; ושתי החבורות, זו של קיפין, מצפון, וזו של גאולינג, מדרום — שיערו עתה כי הדרך פוצצה אישם בצלע הצוק שצפונית לנקורה. ההריסה אותה ניסו למנוע — בוצעה".

*
*

מה היה טיבו של אותו פיצוץ, אשר מעתה הפך ריד את "חבורת קיפין" מ"חבורת גאולינג" (ומד שחשוב עוד יותר — מכוחות הפלישה העיקריים שבדרום) — על כך ניתן לעמוד בבהירות מתוך קטע בסיפורו של ז. מרט: —

"וורדלי ושלוש אנשיו (ששנים מהם היו ארצי-ישראליים) נקראו* מן המוצב הצפוני, כתגבורת לאנשי קיפין שבבניין הבצור וסביבו. כמחצית אנשי החבורה שימשו כחיל-המצב של הבנין, בעוד שהשאר עדיין היו נתונים בקרב נגד הצרפתים שהחזיקו במוצבי-מקלעים בתוך הבוסתן...."

הקטע שלהלן בספרו של ג. לונג, הבא אצלו ברצוף לשורות דלעיל — קטע המהווה את הגקודה המרכזית בכל ההתרחשות של אותו בוקר — צריך היה,

(* אין המחבר מצוין כיצד וע"י מי נקראו — והלא היה זה מעשהו של מתנדב ארצישראלי, ברכיבה תחת אש; וזאת גם כנראה הסיבה לכך כי עתה מונה המחבר שני ארצישראליים בקבוצה שנשארה ליד הגשר ויצאה עתה אל המוצב הכבוש — ושמלכתחילה היו בה 4 אבסטר ליים וארצישראלי אחד.

...הצרפתים מיקשו את הכביש ושמו כמות עצומה של דינאמיט במדרון שמתחת לכביש, באותו מקום בו הוא עובר על מדרון שיורר לים. הדרך חצובה בגובה של עשרה מטרים מעל לים. אותו חייל שהספיק לפני כן להסתלק דרומה (על כך מסופר בקטע שהושמט כאן. — א. ג.) לחץ במקום שצריך היה ללחוץ — והעסק כולו "התרום", וכל הכביש, באורך של 35 או 40 מטר, "עף" אל-על, ובמקום זה פער בור עמוק ורחב את פיו: — בור ש־10 מטרים עומקו ו־35'40" מטר אורכו... הם עשו את זה במקום שאין כל אפשרות להקיפו או לעבור בו.

בזמן הזה, בשעה 8.30 בבוקר בערך, הגיעה כבר הפלישה המבורכת שלנו למקום המפוצץ הזה והיותו הכביש מפוצץ — נעצרה הפלישה והעמידו, כמו שראינו אחר כך, קימפרסור עם טרקטור, ועמד אבסטרילי והזיץ ונמך תורים בסלע הזה, כדי להפיל את ההר אל תוך הבור ולמלא אותו. ואבסטרילים אחרים, חצים ערומים, עמדו ושפכו וגרפו עפר ואדמה לתוך הבור, כשהם מויעים בתחזיקם בטוריותיהם. אבל כל זה — ראינו רק אחרי כן, בשעה 12. ובינתיים היינו עוד בתוך הבנין..."

באיזה מבחן הועמד עתה תוקף-רוחם של מגיני צוות-על-שעות — על כך מלמדות השורות הבאות בינן-המוצב המכותרים, שהוסיפו להחזיק מעמד של ז. מרט: —

...האש שהופנתה אלינו כל הזמן מן הגבעה גברה בינתיים ומצב הרוח לא היה טוב. משה, כאמור, נפצע. גם אבסטרילי אחד נפצע ביד, פצע קל אמנם, אבל הפצע היה בשריר היד, והוא יצא מן הפעולה. אבסטרילי אחד נהרג. ואנחנו מ־10 הפכנו ל־7 בלבד. מצב הרוח, כאמור, לא היה מרומם ביותר. ראינו את הפיצוץ ושמענו רעם של תותחים מצד ראסאי-נקורה. ואם שם תותחים — הרי שתותחים נלחמים זמן רב. בינתיים איזה טנק קל יגש אלינו, יזכה אותנו בפנו אחד — וכל הגבורה שלנו נגמרת... כל אחד וראי חשב כך בלבד, אולם השתדל לשמור את מחשבתי בקרבן הוא..."

מחלקה (20 חיילי. — א.ג.) וארבעה מורי-דרך ארצי-שראליים, אל הכביש במרחק של כקילומטר-רואצי צפונית לנקורה. היה זה דקות מספר לפני שעה 01.00. הוא מצא את קר-הטלפון וניתקו. ותפס עמדה "ברכוב" על הכביש, משני צדי; אנשיו חסמו את הכביש באבנים גדולות. עד שעה 04.30 הכל היה שקט; ואילו אז פרצו יריות סביב נקורה — והאנשים המחכים ידעו כי גדודם הגיע אל אותו כפר. מספר דקות לאחר כן שבה אחד האבסטריליים צרפתי אשר אמר כי הוא נשלח מנקורה על מנת להעביר הלאה-לעורף את קריאת-האזעקה. בהיותו והטלפון לא פעל — דבר שגאולינג אמנם נתכון לו. אנשים נוספים — פקידים-מכס צרפתיים ופרשים אפריקניים — הגיעו בזה אחר זה מן הדרום ו"נאספו" על ידי פלגתו של גאולינג; לבסוף היו לו לגאולינג 65 שבויים ומכונית שנתפסה על ידו. הוא שלח בכוח-נית זו את סרג'נט דראדג' ושלושה חיילים לעבר איסכנדרון, מקום בו נתקלו באש ודראדג' והטוראי קונסטבל נפצעו. קבוצה זו היתה נתונה בחילופי-אש עם הגייסות הצרפתיים שם, שעה שהכביש פוצץ*.) מהו סיכומו של בעל הספר האבסטרילי לפעלה של קבוצת-החדירה? סיכום כזה מצוי אצלו ביחס לחבורה הצפונית בלבד. בענין זה אומר המחבר: "אם כי חבורתו של קיפין הוטעתה ע"י הידיעה שנמסרה לה, כאילו מוקש הכביש מצפון לאיסכנדרון, ולא מדרום לה**), ולא עלה בידי חבורה זו למנוע

עד כאן — סיפור קורותיה של "החבורה הצפונית", שלגביה מצוי בידנו גם תיאור-מקביל מפורט אצטרף מהמקורות היהודיים. והנה אשר מספר ה"ז על מעשי החבורה הדרומית: "לאחר שנפרד מקיפין, הגיע גאולינג, כשאתו

לעומת תיאור זה (וכן — זה שבסיום הקטע העוסק בקבוצה הצפונית) הניתן כאן לעיני פיצוץ-הכביש — ראה את השורות המוקדשות לכך בסיפורו של ז. מרט. אבל, באם את הפעלת מטען-הפיצוץ בכביש ניחס לאותו חייל צרפתי אשר את המיקתה, מסביבת בוטתן צייה-הפרי, בכיוון אל הנקודה בה נתחולל אה"כ הפיצוץ, ראה ז. מרט — כמתואר בקטע אחר בסיפורו — כי אז אין זה ברור מי היו הגייסות הצרפתיים הללו שהחליפו אש עם קבוצתו של דראדג', ואשר, במקרה הנ"ל, מסתבר כי לא הם היו המופקדים על סידורי-הפיצוץ? מתעוררת, כמובן, השאלה שמה אותה פלגה צרפתית עצמה אשר החזיקה בגבעה שממזרח לכביש וקיימה את האש על המוצב-הכבוש — היא-היא שפגשה ביריות גם את קבור צתו של דראדג' בהתקרבה מדרום? אכן, המרחק שבין הגבעה הנ"ל למקום הפיצוץ עלה, כנראה, על 2 קילור-מטרים, ואילו דראדג' ואנשיו כמובן שנעצרו דרומית יותר — ואין להניח כי ההתנגדות להם הופעלה מן הגבעה. נראים-הדברים כי לא היתה זו אלא קבוצה צרפתית מקריה.

בעל-הספר מעיר כאן (לאחר שבהזדמנות זו נמצא סותר את ציונו הקודם, מלפני 5 עמודים, כי מקום המיקוש "מעבר לאיסכנדרון", דהיינו מצפון לה) כי "קשה היה לתאר כי אמנם יפוצץ האויב את הכביש בנקודה שצוינה לפטרול האבסטרילי, שהרי באותה נקודה, סמוך לשפך ואדי כליה (ביאדה? א. ג.) עובר במקביל לכביש, דרך שלו-חזית-הגבעות המנמיכות, גם שביל צדדי המתאים לתנועת רכבי-מונע"; ציון, המצוי גם בר"ח של מ. ד.

בעד הריסתו — הרי הצליח הפטרול ב"טיהור" הדרך למרחק־מה צפונה ממקום ההריסה, והוא לקח כ־30 שבועים, מספר כלי־משק, 6 כלי־רכב כולל מכונית־שריון, ולמעלה מ־30 סוסים אשר נעזבו ע"י חיל־הפרשים האפריקני". והוא מוסיף: — "רק אחד מאנשיה נהרג — הקורפורל (רב־טוראי) באַקלר, אשר כנראה נורה שעה שיצא לבדו אל תוך הבוסתן על מגת לתקוף מקלע שנמצא בתוכו".

והנה: — בהערכה זו, הוגנת־כשלעצמה, נשכחה מלב העובדה כי מבין קבוצה בת 11 אנשים אשר לכדה את בנין־המוצב ופעלה אשר פעלה — ששה בלבד היה מספרם של קצינים וחילים אבסטרליים; והמתנדבים הארצי־שוריים אינם מוזכרים כלל; ובמ־הלך הסיפור מופיעים הם כ"כלי־עזר" פסיביים־למדי בניגוד גמור לתפקידם האמתי בפעולות, וביזמותן.

אכן, לא יהיה זה אלא הוגן לציין כאן גם זאת: עדויות המשתתפים היהודיים מאוחדות הן כי, בדרך כלל, כל זמן המסע, הפעולות והעמידה בבית־המוצב, במבודד והרחק מכוחותיהם, גילו האבסטרליים אומץ־לב וקור־רוח הראויים למבצע נועז מעין־זה. יתכן שלא־מעט מאורח־התנהגותם, הפסיבי־לכאורה, צריך היה ליחס לשתי עובדות־יסוד: — היותם בארץ זרה לחלוטין, במסיבות שטרם נמצאו בהן אי־פעם — והנחתם, על כן, כי מוטב להניח ל"בני־המקום" להנהיג את תחילה את אופן התנהגות־והתגובות הנכון, ההור"ם את המקום והתנאים; ושנית — השתייכותם ליחידות שטרם ראו חזית ואש, והצורך על־כן בהסתגלות הדרגית (ואמנם, בהמשך המסע לסוריה גילו דוקא לא־פעם קצינים וחילים אבסטרליים מידת יומה ותושיה שעלו כנראה על הממוצע של גייסות שהש־תתפו באותו מסע). עכ"פ, המתנדבים היהודיים, לפי זכרונותיהם, יצאו מאותו מבצע בהרגשת חברות־קרב טובה עם שותפיהם האבסטרליים.

* *
*

תשומת־לבה של סקירה־בקורתית זו רוכזה מל־תחילה על הפעולות שבוצעו במישרין ע"י המתנד־בים היהודיים, ולא זו בלבד אלא שהיה גם הכרח להצמצם לעת עתה ולעמוד רק על אותן פעולות

(*) במספרים הניתנים כאן מצויות כמה סתירות, ולא רק לגבי המספרים המוזכרים בסיפורו של ז. מרט אלא אף עם ציונים אחרים שבספר עצמו.

שבוצעו ברצועת־החוף; אשר לשאר — עוד־חוזק־למועד. אולם אין להבין את מצבם האמתי, ותהפוכות גורלם, של החודרים הראשונים מבלי להעניף־מבט גם אל מה שנותרה אותה שעה באזור התקדמותם של כוחות־הפלישה העיקריים, לבואם ציפו.

מצוי בספרו של גבין לונג "פער" משונה־במק־צת, בתיאורי השתלשלות־הפעולות בבקעת־החוף הצרה — אותה "התקדמות־ראשית" אשר להתקד־בותה אליהם ציפו בדריכות כה רבה כובשי המוצב הצרפתי, ובמידה לא־מעטה ודאי גם האבסטרליים והארצי־שוריים שבפלגת מנתקי־הקיום (ה"הדרר"־מית"), שעם קפ" גאולינג ("קפטן הנרי", שבדו־חילי של סיר־ינון). בתי־רדיוק, נראים כאן "פענכים" אחד, לגבי שעות ההתקדמות אל הכפר ומוצב־המכס של נקודה ומעבר להם (נאמר, בשעות שבין 4 ל־5 בבוקר); והשני, בולט עוד יותר — בפרק־הזמ שלאחר־מכן, בו מפקד הבריגדה ה־21, בריג' סטי־בנס, מתואר בהודמנויות חוזרות־ונשנות כמודא ביותר ע"י השאלה האם תוכלה הדרך שלפניו, ואז לאו: — כי בכך היתה תלויה החלטה רבת־אחריות האם את השדרה הממונעת, אשר הכין לתפקיד הת־קדמות מהירה, עליו כבר לשלוח בדרך־העקיפה תחילתה ומלכיה ואל בנת־גיביל, תיבנין וצור (דרך, שטרם נפתחה אז למלוא־אורכה ע"י פלגות־החלוץ האבס־טרליים) — או שמוטב להשהותה עדיין במקום, שמ־הדרך נקורה־איסכנדרון־צור היא שתפתח תחילה, ואז יהיה מסע־ההתקדמות בה מהיר ובטוח הרבה יותר.

והנה, עם כל דאגתו זו אין ידו משגת, משום־מ־לברר את השאלה המטרידה, קשה להמנע מן הר־שם כי בתארו שעות אלו מתבסס המחבר על צינ־שקלט מן הדו־חיים והסקירות השונים ולפניו, אשר לפרקים היתה בהם למעשה חזרה על אותם הדבר עצמם, והם שהביאוהו אולי, בשל הפרשים וא־דיוקים בסימון הזמנים, לידי הצגתם בסיפורו פ־ש־ביום הבאים בזה־אחר־זה, או שמא נטה פיקר־הבריגדה, בדו־חיים שלו, לגבב דרגים־דרגים ציוני פעולות והכנות־לפעולות, מתוך הרגשה אמנם נחוץ הסבר כלשהו, לאופן השימוש בשע־הלילה והבוקר — וזו המציבה אשר הסיטה במק־את ההיסטוריון בדרך־תיאורו?

וכה לשון הספר:

"ב־0200 החלה ההתקדמות הראשית. כאן י־הקורא כי התפקיד ללכוד את שלושת המוצבים ה־

פתיים המערביים ביותר (דהיינו: — נקורה, לבונה, עלמא-שעב. — א. ג.) — ולהקים ראש-גשר שדרכו תוכל שדרתו של הקולונל מוטן (גדוד 2/27 במשא-יות, 2 מחלקות טנקים-קלים, וחלק של חיל-התותחנים וחיל-ההנדסה אשר לבריגדה. — א. ג.) להתקדם אח"כ לאורך דרך החוף — הוטל על הגדוד 2/14, בקצה-השמאל של הגזרה התקדמה מחלקה מגדוד זה מתחנת-המסע הבריטית שמדרום לראש-הנקרה בשעה 0300 (הפרש-זמן משונה לעומת השעה הרשמית להתקדמות הראשית, שהוזכרה לעיל — ג. ג.). לאחר שנעו קדימה, בחשיכה, בשני צדי הדרך על פני כקילומטר וחצי בערך, פגשו שני הסיירים והתקדמו בראש בשני זקיפים צרפתיים, שגורו על דם. השעה היתה כבר 0500 עת הגיעו, לאחר עברם 31—3 ק"מ נוספים, אל המוצב גדור-התיל שליד קורה, מקום בו פתחו הצרפתים באש (עדויות אח-יות שבספרו של ג. ג. מעידות כאילו על שעה מוק-מת יותר של התחלת-היריות ליד נקורה. — א. ג.). לסגנון איטון שלח כיתה-כיתה לכל אחד מאגפיו, את השלישית החזיק על הכביש. במשך כחמש דקות חזלפו האבסטרליים אש עם חיל-המצב, אשר נראה מפעיל שני מקלעים, וכ-20 רובה, ואז, לאחר רותם מספר פצצות-מרגמה, הסתערה הכיתה שב-ורכו ועקרה את הצרפתים מן המוצב ומן הכפר ומאחוריו, בהרגה חמישה אנשים ובשבותה כתריסר, נאחר-יותר פתחה מחלקת ספאחים באש מן הכפר, ולם סולקה משם.

* * *

התיאור נמשך רצופות: „סטיבנס, אשר לא מצא ז מנוחה והיה נע מנקודה לנקודה בזחליל, פקד כי חלקה מגדוד 2/27 תישלח קדימה על מנת לגלות וזו מצב הכביש. נשלחה מחלקתו של הלויטננט אד. כשתחת פיקודו גם 6 טנקים-קלים, 2 תותחים גד-טנקיים ומקצת אנשי-ההנדסה. ראד עבר דרך קורה סמוך לשעה 0630 (שוב — פיגור משונה המשכת ההתקדמות, ולו גם נסיונית — א. ג.) והת-יף קבוצה חזקה של גייסות אויב אשר חיפו על דרך. ה„דו-ליטראונים“ נכנסו לקרב בסמוך לשפת ים, בעוד שהטנקים התקדמו, מימין לדרך, עד כ-300 מטר מן האויב ואסרו עליו קרב במקלעי-

הם.) חיל-הרגלים מישש-והתקדם, קבוצות קבוצות, על פני השטח הגבוה-יותר, מרחק-מה לעבר פנים-הארץ, ולאחר קרב חריף אילץ את האויב לסגת. 5 מן המגינים נהרגו ואילו 2 נפצעו.

היה זה כנראה קרב עם גייסות צרפתיים שנמצאו מדרום לנקודה על הכביש בה שהתה כבר מזה שעות חבורתו של גאולינג. מה מנע מפלגת-החלוץ של ראד, או גייסות אבסטרליים אחרים, מלהתקדם ולהתחבר עם גאולינג? הדו"ח של הסיירים היהודיים אשר עם גאולינג מציין (וספרו של ג. ג. מאשר) כי כבר סמוך ל-0500 נתפס שליח צרפתי מדרום, שהו-טל עליו להזעיק את הכוחות הצרפתיים הצפוניים-יותר ולהודיע על ניתוק קוי הטלפון. אח"כ, לפי הדו"ח הנ"ל, „בהפסקות קטנות, עד שעה 0800, הת-קרבו חיילים (צרפתיים, סנגליים, אלג'יריים, סוריים ושוטרים לבנוניים...) רוכבים ורגליים. חלק החיילים נכנע בלי התנגדות, חלק (רכוב על סוסים) ניסה להמלט לעבר גבעות עלמא... ברור למדי כי היו אלה אנשי „קבוצת הגייסות החזקה“ שנדחקה ע"י ראד, ובדרך זו נתחסלה, בהביאה את מספר השבויים שבידי גאולינג עד ל-65, כמעט כולם אנשי-צבא, מדוע לא הוסיפו האבסטרליים שמדרום לנוע בעק-בות הצרפתים, הנסוגים במפור? היכן היה בריג-דיר סטיבנס בזחלילו?

(כאן בא הסיפור על תפיסת לבונה ועלמא-שעב, שבגלל הכרח להתרכזו — הפעם — במתרחש על כביש החוף בלבד, לא יצוטט כאן). „לשעה 0700 נכבשו כל שלושת המוצבים; אולם מפקד הבריגדה טרם ידע האם הדרך שלפניו חובלה — ואם לאו.“ שמא כאן לפנינו דוגמה קשה — וע"כ מאלפת — של העדר קשר-אינפורמציה-ושליטה בין הפיקוד לבין ה„חוד“ הקדומי?

או שמא היה „שורש-הרעה“ בהחלטות המשתנות, תחילה לשלוח קדימה את פלגתו של לויט ראד (אשר לפי הרכבה ברור כי נועדה לשמש פלגת-חלוץ של השדרה הממונעת) — ואח"כ להחליפה שוב, כפי שיצוין להלן, במחלקה מהגדוד 2/14, „פותח-הדרך“?

נראה ביותר כי שני הגורמים, בשילובם, היוו את הסיבה — ואת הלקח המאלף מאותו פיגור מסוכן.

* * *

פרק-המשנה בספרו של ג. ג. לונג שניתן לאחר מכן מתאר את החציה מכביש-הצפון הארצישראלי, ליד מלכיה, אל הכביש הלבנוני ליד בית-ג'ובייל, ואת

אלה היו טנקים-קלים „סימן 6“, שלא היו חמושים אלא במקלעים — כסוג הטנקים התקין בצבא המצרי במלחמת-הקוממיות. — א. ג.

הכשרת דרך-השדה שבין שתי הנקודות לתנועת רכב-מנועי — דרך אגב, בנתיב, אשר סויר בלילות שלפני כן ע"י סיירינו המתנדבים, שהמליצו לפיקוד הבריטי לבחור בו לתכלית זו (עובדה שאיננה מוד-כרת בספר). לאחר זאת מסופר על מסע פלגת-החלוץ אל תיבנין (כנראה, בשעות 10—9 לפנה"צ) ועד אל צור (אל מבואותיה הגיעו קרוב לשעה 1400) ואילך, אל הליטני. עתה חוזר הספר אל המתרחש בכביש-החוף ליד ראש-הנקרה:

„בעוד שפלגת החלוץ של שדרת קול' מק' דונלד* (היתה, כמתואר, אצה ומפלסת נתיבה, בדרך הסחור-סחור בתוך הגבעות, עד אל טוח-ראיה של הליטני, אשר ידוע היה כי הוא המשמש קו-התנג-דו-ת-ראשי של האויב — היתה דאגתו העיקרית של סטיבנס לקודע האם חובלה הדרך בסמוך לאיסכנ-דרון — או לאו, והאם תוכל השדרה-החופית להת-קדם...“

עם חלוף השעות — ושום ידיעה לא הגיעה אליו — החליט הוא לפקד על הפלוגות של גדוד 2/14 שהתגברו על מוצבי הגבול להמשיך בהתקד-מותן (רק עתה! — א. א. ג.), ולפי שעה לא לשלוח את שדרתו של קול' מוטן, שהיתה ממונעת-כולה ועמדה מוכנה, כשכלי-רכבה טעונים. עלולה היתה שדרה זו להבלם בשל הריסה-בכביש. ואזי היתה נאלצת לעמוד תחלה במקום ולהפנות אח"כ את פניה לתנועה חזרה, אל הגבול, עם כל הערבוביה אשר היה גורם מפנה-אחורה כזה על פני דרך צרה. על כן, השכם בבוקר, התקדם גדוד 2/14 (המושג „הש-כס" — נראה שיחסי הנו. — א. א. ג.) עד אל מקום ההריסה, בלויית שתי מחלקות-טנקים אבסטרליות וכיתה של תותחים נגד טנקיים (דהיינו, שכל הענין היה לכאורה בכך שמחלקה מגדוד 2/27 הוחלפה ב-מחלקה מגדוד 2/14 — ולכך נדרשו שעות... — א. א. ג.), בהגיע הגייסות הקדמיים עד אל „מכתש-הפיצוץ“

* השדרה, שהתקדמה מעבר מלכיה על פני הנתיב בנת-גיובל-תיבנין-צור, כללה: גיור 2/16, 2 מחלקות וחיללים אבסטרליות, 2 מחלקות מכוניות-שריון בריטיות, פלגות חיל-תותחנים וחיל-הנדסה, פלוגת תפרים (פיר-גרים), להכשרת הנתיב; פלגת-החלוץ היתה כולה ממו-נעם.

** תמוה בכל-זאת במקצת כיצד טרם ידע, רגע ההריסה בכביש — הוא אחד מציוני הזמן הבטוחים המעטים שבכל אותו בוקר, גם קבוצת כובשי המוצב, גם אנשי גאולינג, מסכימים כי היה זה ב-7 בבוקר, כי כולם שמעו את קול הנפץ האדיר. כיצד לא שמעוהו בפלגת החלוץ של סטיבנס? והרי גם אניות הצי הבריטי, שקרבו אז אל החוף, ראו את ההריסה מתבצעת בשעה 0700.

הצרפתי ראו כי צלע הצוק הופל בנפץ העו, ונו-צר בדרך פער בלתי ניתן למעבר, כ-30 מטר אורכו וכ-10 מטר עומקו. ב-0945 הגיע למקום סטיבנס בוחליל. סמוך לצהריים טולטל תותח נגדי טנקי, בטלטל-ידיים, אל מעבר לפער זה, ומשם נגדו ואילך גררוהו בעזרת משאית שנלכדה. מחלקה מתוון פלוגת-השדה 2/6 החלה מתקנת את הדרך על יד-שפיכת אדמה-חולית במורד מצלע-הצוק שמעטע למכתש, אולם לא היה זה אלא בשעה 0500 בבוקר של ה-9 ביוני שנתאפשר לכלי-רכבו של מוט לחצות את מקום החבלה. בינתיים, נעה פלוגה מגדוון 2/14 ברגל בצדה של הדרך ה„מוכתשת“ (ושוב מתי נעה — ועל שום מה נתעכבה? — א. א. ג.).

בכך תמה פרשת ההתקדמות (שמא מותר לומר ברגעים ידועים „התקדמות על המקום“) של גדוון 2/14 מראש-הנקרה ואילך, כפי שהיא מתואר בספר — וסיפורו של ספר-ההיסטוריה האבסטרלית מתקשר אל סיפורם ודו"חיהם של המתנדבים היהודיים שלבסוף נתאפשר להם להעביר אל בית-החולים עני פני ההריסה (המתוארת לעיל תיאור חי בדברי ז. מרט את מ.ד. הפצוע. יצויין רק עוד כי „בערך ב-700 הגיע הגוף העיקרי של שדרת מק'דונלד (להבדיל מפלגת-החלוץ, שהקדימה ב-3 שעות — א. א. ג.) עד אי-כביש החוף הראשי (ליד צור), והצטרפה שם א-גדוד 2/14“. „סטיבנס, אשר חצה את מכתש איסכנ-רון ברגל, (להלן — נסע ברכב שנלקח. — א. א. ג.) נמצא בפרשת הדרכים שליד צור עת הגיע לשמו גדוד 2/16. בהזדמנות זו רואה מחברנו לציין, בהערת שולים, כי „לאחר מאמצי האבסטרליים בליל הפתיחה לתפוס את הגשרים וחלקות-הדרך (דבר אח-רון זה גם הוא, כנראה, ראה שלאחר מעשה בהר-צאת המחבר. — א. א. ג.) אשר מוקשו — החל האויב ניהג, מאז-ואילך, לבצע את ההריסות זמן ניכר בטרם יעלה-על-הדעת שגייסות תוקפים איזה שהם יוכל להגיע למקום“. הרי שאפילו לא היה במעשה-ההחוד-רים משום פתח לזיורו ההתקדמות האבסטרלית — היתה-ותיה בו משום גורם מאיך לקצב נסיגתם ש-כוחות צרפתיים עיקריים, שלא יכלו עוד להתמתק עד לרגע אחרון בטרם יעברו את הנקודות שנועדו לפיצוץ.

* * *

יתכן כי יהיה מי שיתפלא להפרשים שבין התי-אור שבספר האבסטרלי לבין המסופר בעדויות יהוד-דיות — הגם שדוקא כאן נקל להבינם, שהרי גוס

דרכם שמשויצאים הם ממקום המעשה ומן החוג שראה אותו והשתתף בו — מובנם הראשוני פג. מתנספים עליהם רבדים-רבדים של רשמי האני-סטנציות" דרכן הם עובריים, המסכמות ומתמצותות אותם; וכן, דו"ח צבאי מטבעו, אינו נוטה לתאר את מה שנתרחש או נעשה מחוץ למסגרתה הצרה של היחידה או יחידת-המשנה. היסטוריון צבאי (במקרה זה — אבסטרלי), הבא לטפל בחומר דו"חים ותיאורים כאלה — אין להתפלא באם תמונת הפרטים (וה"פרטים" — הרי הם שהנם כה חיוניים לעתים בכל תמונה של התרחשות צבאית) מתקבלת אצלו בלתי-מאוזנת ולעתים אף בלתי-מציאותית. לעומת זאת, במידה שהיו בידיו הנתונים על השתתפות לא רק של האבסטרלים בלבד, — נראה כי העלה אותם בספרו ולא ניסה במיוחד לטשטשם.

שונה הגה ההתרשמות מן הספר הבריטי. אילו שמר ספר זה על איזה קו של התעסקות ב"רמות גבוהות" בלבד — נאמר, על המישור האסטרטגי או האופרטיבי-הגדול — כי אז יתכן היה לנמק בזה את העדרם בו של כל ציון וזכר להופעות הגורים היהודי. אולם המחבר (בנקטו דרך-כתיבה שאמנם הולמת נכונה את אופיו וצרכיו של ספר מסוג "חמשה מעללים") עוקב בדרך-כלל, במסגרת תיאורו הרחב, גם אחרי התפתחות המצבים הטקטיים, ומדי-פעם מעלה אף תמונות מפורטות ומ-צומצמות יותר, שיש בהן ענין או דרמטיות מיוחדים — וכך אמנם עומד הוא גם על אחת הבולטות שבתמונות כאלו באותו מסע-מלחמה: — המעשה ב"ארבעים ושנים אבסטרליים". וכן אין הוא חוסך דיבורו כאשר נוגע הדבר לפעולות, ואפילו זעירות למדי, של ה"לגיון הערבי", אי-אפשר איפוא שלא לסיים נסיון-התבוננות זה במסקנה כי קוי הפסיכולוגיה והמדיניות אשר הטביעו חותמם על אופי הכתיבה, הפרסום והשידור הבריטיים על נושאי המזרח-התיכון, וישראל-ערב, בשנות "הספר הלבן", המאבק וראשית הקמת המדינה — מוסיפים לציין את הפסיכולוגיה (והאם גם המדיניות?) של מוסדות וחוגים בריטיים בעלי-מעמד אף בתקופה ששנת 1954 נמנית עליה.

ועדיפה לגבינו ידיעה על איידיעה.

על שאר סיבות אפשריות להפרשים כאלה קיים פה הבדל יסודי, בעוד שהעדות היהודית הגה עדות-ישירה של מסתכלים ומשתתפים — בנוי בהכרח התיאור האבסטרלי על דו"חים ותיאורים שעברו לא דרך אינסטנציה אחת בלבד בטרם הגיע עם אל מחבר הספר.

*
*
*

ניתן לסכם בקצרה את ההתרשמות מהצגת ענין החזירות-הפחותות — וחלקם של המתנדבים היהודיים בה — בשני הספרים.

אצל המחבר האבסטרלי אינה נראית מגמתיות מיוחדת. הרושם הנו כי ניסה לתאר את אשר קרה — ניסה כמיטב יכולתו, ובמידת הפירוט שנראתה לו כאפשרית, מבלי כל נטיה להעלמת דברים ומעשים. אמנם, יש לומר כי תמונת החזירה-העיקרית ומהלכה לא יצאה מתחת עטו שלמה ומתוקנת. בכמה נקודות עיקריות לא דק בתיאורו. אינו מפרש את העושים והמעשים האמתיים (שבשניהם עלה, כנראה, חלקם של המתנדבים היהודיים בהרכבה על אחוזם בקרב הקבוצות החודרות); מציין מעשים בלשון סתמית, בנוסח "הדבר נעשה", או אף מיחסם בכמה מקרים לאבסטרלים מבלי להזכיר את היוזמה או את העשייה של המתנדבים. כתוצאה מכך, "טבילת אש" זו במערכת מלחמת-העולם השניה לגורם היהודי-הלוחם, בהופעתו כגורם עצמאי ("בן-ברית"), אשר עם כל זיותה כה זעירה היה לה ערך סמלי, נפשי ומבשר לא קטן — אינה מוצאת בדפי הספר העוסקים בחדי-ההפחותת תיאור וציון ראויים. אכן, תיאור וציון אלה — בדרך-הטבע הוא כי יהיו משימתה של קירה שתיעשה בדינו. אנו; וודאי שפרק זה בקור ית ניצני ההופעה היהודית הלוחמת יהיה אחד הראשונים בהם תהיה קרויה לטפל הכתיבה ההיסטורית-הצבאית העברית.

אולם לזכותו של הספר האבסטרלי יש לומר כי לא זו בלבד שלא ניכרת בו מגמת העלמה מיוחדת, ולא שאף ניתן להבין, באופן טבעי עד מאוד, את סיבות לאשר חסר או נשתבש בו, דו"חים —